

УДК 336.719

Іванов В.Г.

аспірант кафедри банківської справи
Одеського національного економічного університету**МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ДОХОДНОСТІ БАНКУ**

Стаття присвячена проблемам розвитку методологічних основ формування політики доходності сучасного банку. Охарактеризовано її основні складники; розроблено методику визначення виду політики доходності залежно від рівня ризиків, що приймаються банками. Проведено порівняльний аналіз темпів зростання та структури доходів банків України, а також доведено необхідність практичної реалізації завдань політики підвищення доходності банків на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки.

Ключові слова: банк, доходи, політика, прибуток, ризик, активи, капітал, грошові кошти.

Иванов В.Г. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЛИТИКИ ДОХОДНОСТИ БАНКА

Статья посвящена проблемам развития методологических основ формирования политики доходности современного банка. Охарактеризованы ее основные составляющие; разработана методика определения вида политики доходности в зависимости от уровня рисков, принимаемых банками. Проведен сравнительный анализ темпов роста и структуры доходов банков Украины, а также обоснована необходимость практической реализации задач политики повышения доходности банков на современном этапе развития отечественной экономики.

Ключевые слова: банк, доходы, политика, прибыль, риск, активы, капитал, денежные средства.

Ivanov V.G. METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR THE FORMATION OF THE BANK'S BENEFIT POLICY

In this article it was proposed the methodological basis for the formation of the modern bank's benefit policy and description of its main components; the method of the determination of the policy type of the profitability taking into account the level of risks accepted by banks was developed; it was also conducted a comparative analysis of the growth rates and Ukrainian banks income structure, as well as the necessity of practical implementation of the policy tasks of bank's profitability increase at the current stage of the domestic economy development.

Keywords: bank, income, policy, profit, risk, assets, capital, cash.

Постановка проблеми. Ефективність функціонування сучасних банків залежить від безлічі чинників, здатних нестримно мінятися в часі, тому досягнення одного з основних завдань діяльності банку – прибутковості – залежить від якості управлінських рішень, що приймаються власниками, керівниками банків та їх персоналом під час організації процесів управління доходами і витратами. Якість реалізації завдань банків із досягнення необхідної доходності багато в чому визначається характеристиками використовуваного методичного забезпечення, тобто якістю розробленої банком політики управління доходами та їх використанням. Тому в умовах подолання зовнішніх і внутрішніх загроз для економіки України та її банківського сектору актуальним завданням для окремо взятого банку є формування ефективної політики доходності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування політики доходності банків присвячені праці таких науковців, як Л. Жердецька, Л. Кузнецова, Ю. Масленченков, Л. Примостка, Джозеф Синки тощо. Наприклад, Л. Примостка акцентує, що реалізація методів та інструментів такої політики сприяє модернізації організаційної та інформаційної структури банку, а також дає змогу вирішувати ті проблеми його розвитку, які потребують постійного перевищення доходів над витратами [1, с. 105]. Таку ж думку висловлює і Ю. Масленчиков [2, с. 204]. Л. Кузнецова пропонує для процесів управління доходами банку стохастичну модель оптимізації структури активів і пасивів [3, с. 301]. Джозеф Синки доводить, що розроблення і реалізація політики доходності банку є складним процесом та частиною єдиної багаторівневої системи управління фінансовими результатами [4].

Проте, незважаючи на важливість та практичну значущість таких напрацювань, комплексне дослідження особливостей економічних відносин, що виникають під час формування та використання доходів у банку, в економічній літературі відсутнє.

Постановка завдання. Метою статті є розроблення методологічних засад формування та реалізації політики доходності банку. Завданнями дослідження є виокремлення складників політики доходності банку та розроблення методики визначення виду політики доходності залежно від рівня ризиків, що приймаються банками, а також доведення необхідності практичної реалізації завдань політики підвищення доходності банків на сучасному етапі розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективне функціонування та розвиток банків як основних суб'єктів фінансового ринку країни сприяє розвитку різних секторів економіки та безпосередньо залежить від планово-розрахункових обґрунтувань поточної, перспективної середньо- та довгострокової прибутковості, а також від розроблення ефективної системи формування і реалізації політики доходності банку.

Для реалізації завдань політики доходності необхідно розробити організаційну структуру, що має ефективні методи управління усіма видами діяльності банку, дає змогу динамічно управляти його доходами і витратами, забезпечувати прибутковість і фінансову стійкість.

Політика доходності банку – це розроблені раціональні управлінські рішення персоналу банків на кожен конкретний період відповідно до нормативних документів інших банківських політик, від реалізації завдань яких залежать обсяги доходів і витрат банків.

Під час формування методологічних основ політики доходності банку використовувався ієрархічний підхід, який забезпечує умови для збалансованого розподілу прибутку за збереження банком оптимального співвідношення ліквідності, доходності і надійності.

Авторський підхід до формування елементів політики доходності банку представлено на рис. 1.

Суб'єктами банку є власники (акціонери) та інвестори, що впливають на формування прибуткової політики з урахуванням своїх інтересів.

Також до суб'єктів політики доходності банку належить керівництво банку (топ-менеджери), до компетенції яких входить реалізація завдань управління доходами і витратами на різних рівнях та напрямках діяльності банку.

До інструментів політики доходності банку належать організаційний і фінансово-економічний механізми, за допомогою яких формується і реалізується політика управління процесами формування доходів та їх подальше використання. До них належать законодавчі акти господарського

та загальнобанківського рівнів, а також внутрішньобанківські нормативні акти (технологічні карти, інструкції, внутрішні положення, процедури, ліміти, норми тощо); стратегічні та оперативні економічні інструменти.

Об'єктами політики доходності банку є укрупнені об'єкти управління: капітал, активи, пасиви (короткострокові і довгострокові зобов'язання), резерви, ліквідність, доходи, витрати.

Аналіз об'єктів політики доходності банку здійснюється в розрізі портфелів балансу банку (порт-

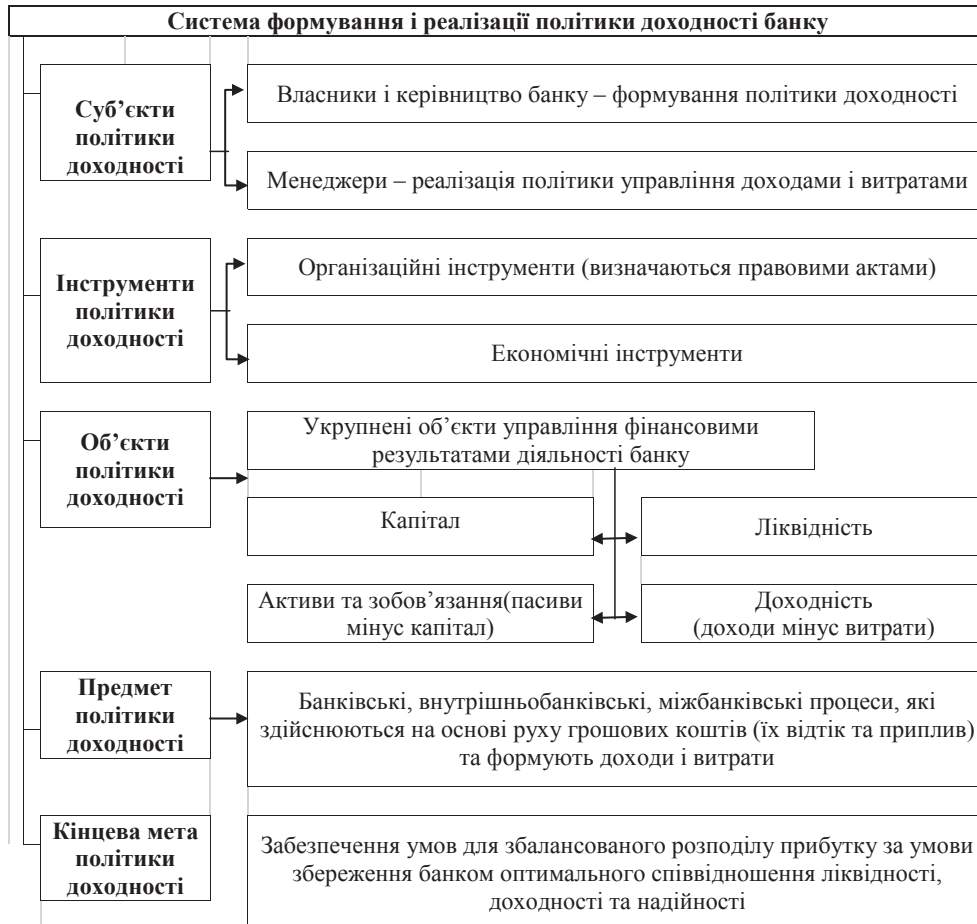

Рис. 1. Схема формування і реалізації політики доходності банку

Таблиця 1

Методика визначення виду політики доходності, що проводиться банками

Показники	Види ризиків банку	Вид політики доходності банку		
		Консервативна (низький ризик)	Помірна (середній ризик)	Агресивна (високий ризик)
Питома вага високоліквідних коштів в активах, %	Ризик втрати ліквідності	≥ 15	11-15	≤ 11
	Ризик зниження доходності	≤ 11	11-15	≥ 15
Приріст КП / приріст процентних доходів за позичками, що надаються	Ризик зниження доходності	$\leq 0,6$	0,6-0,8	$\geq 0,8$
		$\geq 1,8$		$\leq 1,0$
Приріст КП / приріст простроченої заборгованості	Ризик втрати активів	< 0 за умови зниження простроченої заборгованості	1,0-1,8	< 0 за умови зниження КП і одночасного збільшення простроченої заборгованості
		≥ 5	3-5	≤ 3
Чиста процентна маржа	Ризик зниження доходності	≥ 7	5-7	≤ 5

КП – кредитний портфель банку.

Джерело: складено автором на основі [5, с. 93]

фелі активів, цінних паперів, основного та запозиченого капіталу, депозитів, власних коштів).

Предметом політики доходності банку є процеси, що здійснюються на засадах руху грошових коштів, який формує відтік та приплив грошових потоків, доходи й витрати, і, як результат, визначають прибуток банку.

Метою політики доходності банківської діяльності є створення умов для ефективного розміщення залучених грошових коштів (зростання доходів від здійснення активних операцій і зниження витрат за пасивними операціями, а також витрат із обслуговування банку). Таким чином, під політикою доходності розуміється така політика банку, реалізація якої забезпечує йому дохід як у сьогоднішній, так і в майбутньому часі.

У сучасних кризових умовах діяльності банків важливим є аналіз видів політик доходності залежно від рівня ризиків, що приймаються банком під час здійснення активних та пасивних операцій. Залежно від рішень власників, крупних інвесторів, а також його керівництва визначається вид пріоритетної політики доходності, яка може бути консервативною, агресивною або помірною.

До консервативної політики доходності відноситься політика мінімізації ризику, забезпечення необхідної ліквідності та гарантії повернення інвестицій. Такий вид політики зберігає надійність банку, але не створює умов для розвитку в майбутньому, оскільки знижує його доходність на ринку банківських послуг.

Особливістю агресивної політики доходності банку є її висока ризикованість; банк отримує максимальну доходність, але підвищує ризики за кредитними операціями, що збільшує ризики своєчасного повернення інвестицій і знижує показники ліквідності.

Помірна політика доходності банку на основі збалансованого управління доходами і витратами забезпечує йому отримання прийнятної рівня доходності вкладень, адекватного ступеня ризику і необхідності підтримки необхідного рівня ліквідності.

Автором для розроблення методики визначення виду політики доходності залежно від рівня ризиків, що приймаються банками, був використаний методичний підхід, запропонований С. Шатковською [5] (табл. 1).

Політика доходності є результатом виконання банком інших політик (ресурсної, кредитної, процентної, маркетингової, облікової тощо), метою яких є отримання доходів (маржі, комісійних, процентів) або зниження (стабілізації) витрат банку.

Основними видами банківських політик, що впливають на обсяги грошових потоків, а також доходів і витрат, є політика управління капіталом, що визначає принципи створення і розвитку банку; політика управління активами, що визначає пріоритети вкладень у прибуткові банківські продукти, підходи до ціноутворення на банківські продукти і послуги, а також критерії ефективності цих вкладень; політика управління ліквідністю, що формує принципи залучення банківських ресурсів та їх розміщення у взаємній ув'язці за термінами і сумами; облікова політика, що визначає правила формування та обліку витрат і доходів та створює умови для збалансованого управління вхідними і вихідними грошовими потоками.

На підставі запропонованих методологічних підходів до формування політики доходності банку автором розроблена методика формування і реалізації політики управління доходністю банку.

З урахуванням специфіки формування грошових потоків, що входять і виходять, у банку був розро-

блений алгоритм формування і використання політики доходності банку (рис. 2).

Для ефективності результатів виконання завдань політики необхідно провести такі дослідження, як аналіз зовнішніх та внутрішніх чинників, що впливають на зміну умов діяльності банків і доходність основних напрямів діяльності; аналіз фінансових результатів, отриманих за попередні періоди і за теперішній період; прогнозування й планування показників доходності грошових потоків банку; розроблення та впровадження рекомендацій щодо досягнення планових показників за обсягами доходів і витрат банку; оцінка якості виконаних завдань, визнання політики управління доходністю банку ефективною або, за необхідності, коригування завдань або методів і процедур їх досягнення. Використання банками запропонованої методики сприятиме розробленню стратегічних завдань їх розвитку.

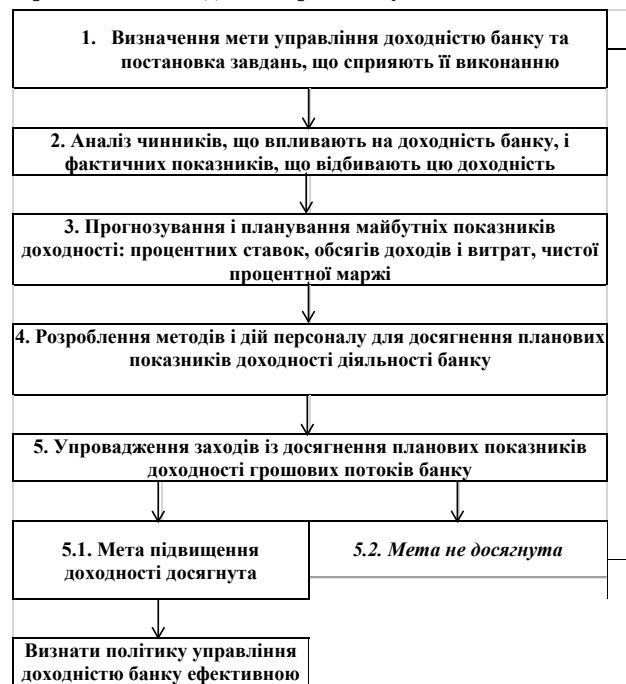

Рис. 2. Алгоритм формування і реалізації політики управління доходністю банку

Важливим є стимулювання дій персоналу з досягнення планових показників доходності діяльності банку, тому необхідно визначити методи стимулювання персоналу банку для досягнення цілей політики управління доходністю зі встановленням відповідальних посадових осіб (структурних підрозділів банку), термінів реалізації і вартості виконання робіт. Інструментом виконання завдань політики є побудова і використання ефективною системи мотивації персоналу банку [6, с. 125].

У разі досягнення планових завдань підвищення доходності банку реалізовані заходи і політика управління доходністю визнаються ефективними. Якщо планові значення показників не досягнуті, необхідно виявити і проаналізувати причини відхилень, а у разі потреби – відкоригувати політику доходності, відповідно до неї планові значення показників і переглянути заходи для їх досягнення.

Запропоновану методику було впроваджено в діяльність ПАТ «Банк Восток» у 2016 році, результати відображено на рис. 3.

З наведених даних видно, що в результаті впровадження методичних розробок щодо формування

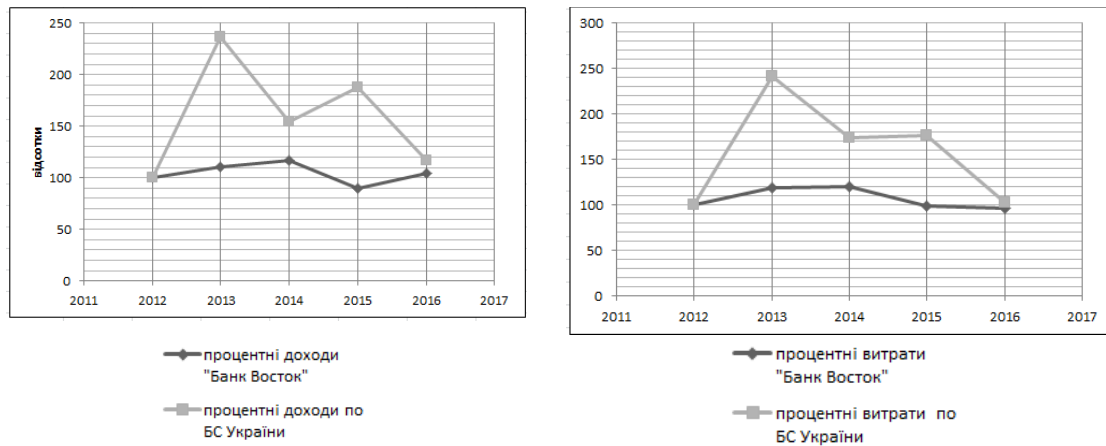

Рис. 3. Темпи зростання процентних доходів та витрат ПАТ «Банк Восток» та банківської системи України

політики управління доходністю банку в 2016 році значно покращилася його прибутковість порівняно з темпами зростання процентних доходів банківського сектору України.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна дійти таких висновків. Ефективна реалізація політики управління доходністю банками України сприятиме забезпеченню їх прибутковості, ліквідності та фінансової стійкості. Для досягнення вітчизняними банками завдань політики доходності необхідно під час визначення основної мети розвитку банку визначити місце і роль політики управління доходністю банку, а для реалізації завдань цієї мети – сформувані ефективну систему управління доходами банку; реалізацію мети підвищення доходності банку здійснювати на засадах оптимізації процесів управління доходністю грошових потоків банку зі збалансуванням їх за термінами і в часі.

Крім того, з метою досягнення планованої доходності банку необхідно створити ефективну систему мотивації персоналу банку. Така система мотивації персоналу до раціонального виконання завдань максимізації доходів і мінімізації витрат банку має бути підтверджена справедливим розподілом винагород за працю.

Таким чином, ефективне функціонування системи управління політикою доходності банків сприя-

тиме досягненню їх основних цілей на банківському ринку: підвищенню прибутковості і конкурентоспроможності, фінансової стабільності та активізації впливу на розвиток економіки України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Людмила Олександрівна Примостка. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
2. Масленченков Ю.С. Финансовый менеджмент банка: учеб. пос. [для студ. высш. учеб. завед.] / Юрий Семенович Масленченков. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 399 с.
3. Кузнецова Л.В. Теоретико-методологічні засади фінансової діяльності банку: монографія / Людмила Вікторівна Кузнецова / Одеський держ. екон. ун-т. – О.: Видавництво «Атлант», 2009. – 324 с.
4. Синки Дж. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг / Джозеф Синки-мл.; пер. с англ. – М.: АльпинаБизнес Букс, 2007. – 1018 с.
5. Финансовая политика кредитных организаций: теория и методология [Текст]: научная монография / Е.Г. Шатковская; ФГБОУ ВПО «Уральский гос. горный ун-т». – Екатеринбург: Изд-во УГГУ, 2014. – 209 с.
6. Ветлужских Е. Система вознаграждения. Как разработать цели и KPI / Елена Ветлужских. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Альпина Паблишер, 2015. – 218 с.